

פרשת קרח

הלקח הנשגב מקרח שקנה בממונו את כל ראשי הסנהדראות

**קרח נתגאה באוצר שטמן יוסף באדמה לזכרו מטומאתו
לכן גזר משה רבינו שהוא ורכושו יחזרו להזדכך באדמה**

נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם, ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

והנה ברש"י נתקשה על מה שפתח הכתוב: "ויקח קרח", ולא נזכר כלל מה לקח, לכן הוא מפרש שני פירושים, פירוש א': "ויקח קרח, לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה". פירוש ב': "ויקח קרח, משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים".

ויש לתמוה הפלא ופלא, איך הצליח קרח לקחת בדברים את כל ר"נ ראשי סנהדראות, שהכתוב מגדיר אותם בתוארים מופלגים: "נשיאי עדה, קרואי מועד, אנשי שם", שיצטרפו אליו לצאת במחלוקת כנגד רבם של ישראל אדון כל הנביאים משה רבינו, שהם עצמם ראו בעיניהם את כל אשר עשה משה בשליחותו של מקום, החל ממה שהוציא את ישראל ממצרים בניסים ונפלאות, ואחר כך במה שהכין את ישראל לקבלת התורה מהקב"ה בהר סיני, ועלה ושהה בשמים ארבעים יום וארבעים לילה לקבל את כל התורה שבכתב ושבעל פה, והנה בא קרח והצליח לצרפם אליו לחלוק על משה רבינו.

בפרשתנו פרשת קרח "דבר בעתו מה טוב", לפתוח במה שפתח רש"י את הפרשה (במדבר טז-א): "ויקח קרח, פרשה זו יפה נדרשת", ופירש ה"פרי מגדים" ב"תיבת גמא" בדרך מליצה, על פי מה שכתוב (משלי טו-כג): "דבר בעתו מה טוב". פירוש, כמה טוב הוא לדרוש כל דבר בעתו, הלכות פסח בחג הפסח, הלכות סוכה בחג הסוכות וכו', אולם "פרשה זו" המדברת על מחלוקת קרח ועדתו, "יפה נדרשת" בכל עת ובכל שעה: "כי אין שעה שאין מחלוקת והכל בזמנו".

על כן "דבר בעתו מה טוב", ללכת בדרכו של ה"פרי מגדים", להתבונן בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים מאורי עולם, אשר "פרשה זו" של מחלוקת קרח ועדתו כנגד משה רבינו "יפה נדרשת" במשנתם, כדי שנוכל לענות על השאלה הקשה שהביא רש"י (במדבר טז-ז) בשם מדרש תנחומא: "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה".

**איך הצליח קרח לקלקל
את כל ר"נ ראשי סנהדראות**

ובכן הבה נפתח בפתיחת הפרשה: "ויקח קרח בן יצהר בן לוי ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן, ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים

יונתן בפרשתנו על הפסוק (במדבר טז-ט):
**"ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח
 אהל מועד וירא כבוד ה' אל כל העדה".** הנה
 הדברים בלשון קדשו:

**"וּכְנַשׁ עֲלֵיהוֹן קָרַח יַת כָּל כְּנִישְׁתָּא לְתַרְע
 מְשַׁכְּן זְמַנָּא, וְאַתְנַטְל בְּעוֹתְרִיה דְּאַשְׁכַּח תְּרִין
 אוֹצְרִין מִן אוֹצְרוֹי דְּיוֹסֶף מְלִיִּין כְּסָף וְדָהָב,
 וּבְעָא לְמַטְרַד בְּהוּא עוֹתְרָא יַת מְשָׁה וַיַּת
 אֶהְרֹן מִן עֲלָמָא, אֵילוּלֵי דְאַתְגְּלִי אִיקְרָא דְה'
 לְכָל כְּנִישְׁתָּא".**

ופירש ב"כתר יונתן" בתרגום ללשון
 הקודש: **"ויקהל עליהם קרח את כל העדה
 לפתח אהל מועד, ויתנשא בעושרו שמצא
 שני אוצרות מן אוצרות של יוסף מלאים
 כסף וזהב, וביקש לסלק בהווא עושר את
 משה ואת אהרן מן העולם, אילוּלֵי שהתגלה
 כבוד ה' לכל העדה".**

יש להעיר כי דבר זה שקרח מצא את
 האוצר שטמן יוסף מקורו בגמרא (פסחים
 ק"ט. וסנהדרין ק"י), אלא ששם מבואר שמצא
 רק מטמון אחד מתוך שלשה מטמוניות
 שהטמין יוסף במצרים, והנה מקור הדברים
 בגמרא (פסחים ק"ט): **"שלש מטמוניות הטמין
 יוסף במצרים, אחת נתגלה לקרח, ואחת
 נתגלה לאנטונינוס בן אסוירוס, ואחת גנוזה
 לצדיקים לעתיד לבוא".**

והנה מה שדרשו עוד בגמרא (שם) מקרא
 שכתוב (קהלת ה-יב): **"עושר שמור לבעליו
 לרעתו, אמר רבי שמעון בן לקיש זו עושרו
 של קרח, שנאמר (דברים יא-ו) ואת כל היקום
 אשר ברגליהם, אמר רבי אלעזר זה ממנונו של
 אדם שמעמידו על רגליו".** ופירש הרשב"ם:
"עושרו של קרח, שעל ידי רוב ממנונו

עוד ראוי להתבונן על הפלא הגדול שגור
 משה רבינו, בבחינת צדיק גוזר והקב"ה
 מקיים, להעניש את קרח ועדתו שתפתח
 הארץ את פיה לבלוע אותם וכל אשר להם,
 והנה הם הפסוקים (טז-כח):

**"ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני
 לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי,
 אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל
 האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, ואם בריאה
 יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה
 אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה,
 וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'. ויהי
 ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע
 האדמה אשר תחתיהם, ותפתח הארץ את
 פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם
 אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל
 אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ
 ויאבדו מתוך הקהל".**

וצריך ביאור מה ראה משה רבינו על
 ככה, שלא הסתפק בכך שיעניש אותם
 הקב"ה בעונש מיתה כדרך כל בני אדם,
 שגם אז אם היו כולם מתים יחד במגפה, היה
 מתגלה שכל מה שעשה היה בשליחותו של
 הקב"ה, כמו שבאמת היה שנשרפו כל ר"נ
 ראשי סנהדראות שהקטירו קטורת, והנה
 עם כל זה בחר משה בעונש מיוחד, שיברא
 הקב"ה בריאה חדשה: **"ופצתה האדמה את
 פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו
 חיים שאולה".**

**הגילוי הנפלא של התרגום יונתן
 שכוחו של קרח היה במטמון של יוסף שמצא**
 פתח דברינו יאיר בגילוי הנפלא שגילה
 לנו התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל בתרגום

גמרא: "שלוש מטמוניות הטמון יוסף במצרים, אחת נתגלה לקרח, ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסירוס, ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבוא"

ביאור הענין איך קרח הצליח לגלות אחד מג' מטמונים, על פי המבואר במדרש כי קרח היה שר האוצר של פרעה

מהרש"א: "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים... ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה" שגנו אותם בבית פרעה

יוסף הצדיק טמן ג' אוצרות באדמה עד לגאולה העתידה כי הרגיש ברוח קדשו שעל כסף זה שורה טומאת מצרים

ואבירים שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת, הרי מבואר שהיו עניים גדולים עד שנחשבו כמתים, אם כן איך כתוב במחלוקת קרח שהארץ בלעה אותם: "ואת כל היקום אשר ברגליהם", אלא מוכח מזה שקרח שיחד אותם בממונו.

יומתק לצרף מה שפירש ב"פנים יפות" (דברים יא-י) מה שדרשו בגמרא: "ואת כל היקום אשר ברגליהם, אמר רבי אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו", על פי מה שכתוב בפרשתנו (במדבר טז-כז): "ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם". ופירש רש"י: "יצאו נצבים, בקומה זקופה לחרף ולגדף". נמצא לפי זה כי הממון ששיחד קרח את דתן ואבירים גרם להם לעמוד על רגליהם בקומה זקופה כנגד משה רבינו.

מה נפלא הוא פירושו של המהרש"א (סנהדרין שם), שהוסיף לפרש לפי זה כמין חומר מה שכתוב: "ויקה קרח", ודרשו בגמרא (שם קט): "ויקה קרח, אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו". ונתייגעו המפרשים להבין

נתגאה ונטרד מן העולם".

הפירוש הנפלא של המהרש"א "ויקה קרח" שקנאם במקח בממונו

וביאר

המהרש"א (סנהדרין שם) איך הוכיח

רבי שמעון בן לקיש שעושרו של קרח היה שמור לבעליו לרעתו, ממה שכתוב: "ואת כל היקום אשר ברגליהם", כי פסוק זה נאמר באמת על דתן ואבירים, כמו שכתוב (שם): "ואשר עשה לדתן ולאבירים בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל".

והביאור בזה, כי מה שהרהיבו דתן ואבירים עוזו בנפשם להתחצף בגלוי כנגד משה רבינו, הוא משום שקרח שיחד אותם בממונו והעמידם על רגלם, וזהו שהביא רבי שמעון בן לקיש ראייה שעושרו של קרח היה שמור לרעתו, ממה שנאמר אצל דתן ואבירים שנבלעו בארץ הם: "ואת כל היקום אשר ברגליהם", שהוא הממון שקיבלו מקרח ששיחד אותם.

ונראה להביא סימוכין לכך שקרח קנה אותם בממונו, ממה שדרשו בגמרא (עבודה זרה ה.) מה שכתוב (שמות ד-ט): "ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך", שהכוונה בזה על דתן

**"רב לכם בני לוי"
שלא נתמכרתם
לכסף של פרעה
במצרים**

הנה מה טוב
ומה נעים לבאר
בזה הטעם
שהדגיש משה
רבינו לומר לקרח
ועדתו שוב ושוב
שהם "בני לוי",

כמו שכתוב (במדבר טז-ז): **"רב לכם בני לוי".**
ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי,
המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם
מעדת ישראל... ויקרב אותך ואת כל אחיך
בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה".

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה
שמבואר במדרש (שמו"ר ה-טז): **"שבטו של**
לוי פנוי היה מעבודת פרך". וביארנו הטעם
לכך על פי מה שדרשו בגמרא (סוטה יא): שני
פירושים בפסוק (שמות א-ג): **"ויעבידו מצרים**
את בני ישראל בפרך, רבי אלעזר אמר בפה
רך, רבי שמואל בר נחמני אמר בפריכה".
ופירש רש"י: **"בפרך בפה רך, משכום בדברים**
ובשכר עד שהרגילום לעבודה".

והנה שבט לוי שעסקו בתורה במצרים,
לא נתפתו מהמצרים לעבוד אצלם בשכר
העבודה, אלא המשיכו לעסוק בתורה ולא
רדפו אחרי הכסף, ולכן זכו שלא נשתעבדו
למצרים אלא עסקו בתורה. הנה כי כן זהו
שאמר משה רבינו לקרח ועדתו: **"רב לכם**
בני לוי", הלא אתם בני לוי לא נתפתיתם
לכסף של המצרים, לצאת מד' אמות של
הלכה כדי לרדוף אחרי הכסף, אם כן איך

קרח שנתגאה בעושרו בבחינת: **"ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך"**
האשים את משה רבינו: **"מדוע תתנשאו על קהל ה'"**

זרע קודש: **"ונפשי כעפר לכל תהיה",** שנוכה להיות כעפר
שיש לו כח מיוחד לברר הטוב אפילו מן הזבל לצמחים

יוסף הצדיק טמן את האוצרות באדמה כדי שיודכחו שם
מזוהמת טומאת מצרים עד שיהיו מוכנים בגאולה העתידה

משה רבינו גזר בגזירת צדיק שיבלעו קרח ורכושו באדמה
כדי שיודכחו שם מטומאת מצרים עד שיתוקנו לעתיד לבוא

מה לקח. אך לפי האמור הכוונה בזה **"ויקח**
קרח", שלקח בממונו **"מקח רע"** לקנות את
דתן ואבירם וראשי הסנהדראות.

ויש לציין מה שמצינו כי **"מקח" נקרא**
בלשון לקיחה, כמו שדרשו בגמרא (קידושין
ב.) מה שכתוב אצל אברהם אבינו כשקנה
את מערת המכפלה (בראשית כג-ג): **"נתתי כסף**
השדה קח ממני, וקיחה איקרי קנין דכתוב
(שם כה-י) השדה אשר קנה אברהם". וכן כאן
פירוש הכתוב הוא: **"ויקח קרח",** שלקח מקח
רע בממונו, ומפרש ואומר מה לקח: **"ויקומו**
לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים
ומאתים נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם",
אותם לקח וקנה בממונו.

וכבר ציינו המפרשים שכן מפורש
בפירוש רש"י (סנהדרין נב: ד"ה למה) על מאמר
הגמרא (שם): **"למה תלמיד חכם דומה לפני**
עם הארץ". ופירש רש"י: **"משום דאיירי**
בעדת קרח נקט לה, שהיו תלמידי חכמים
דכתוב נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם,
ועל שם שפיתם אותו רשע כשנהנו מממונו,
הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו במחלוקת
ולמרוד בהקב"ה".

משמע שהביאו אל מקום פנימי שהיה לו בארמון פרעה, והיתה קבלה בידם שטמן שלשה מטמוניות.

יומתק להביא מה שכתב ב"צרוור המור" פרשת מקץ (ס) כמו שפירש המהרש"א, והוסיף כי לפי זה מדוקדק מה שפתח הכתוב: "וילקט יוסף את כל הכסף", ואילו בסוף הכתוב נאמר רק: "ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה", ולא נאמר "את כל הכסף", ולפי המבואר בא הכתוב ללמדנו שהטמין רק חלק מהכסף.

וכתב שם עוד כי יוסף הטמין את הכספים ברשות פרעה, וז"ל: "ורז"ל אמרו ג' מטמוניות טמן יוסף, אחד בא לידי קרח, ואחד בא לידי אנטונינוס, ואחד לעתיד לבא תגלה לימות המשיח, דעתם לומר שכל זה עשה ברצון פרעה ובמאמרו, כי כבוד המלכים לאצור אוצרות רבות לכסף ולזהב". הנה כי כן הרווחנו להבין כי קרח בהיותו שר האוצר של פרעה, גילה מטמון אחד שטמן יוסף בבית ארמונו של פרעה וגנבו לעצמו.

ויש לציין עוד מה שמבואר בפסיקתא זוטריתא פרשת מקץ (בראשית מא-מט), כי מה שאמרו חכמינו ז"ל שטמן יוסף ג' מטמוניות במצרים, למדו כן ממה שכתוב (שם): "ויצבור יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספור כי אין מספר". כאשר נדקדק נראה שנזכרו בפסוק זה שצבר יוסף תבואה בג' מיני מספרים: מספר א': "כחול הים הרבה מאד". מספר ב': "עד כי חדל לספור". מספר ג': "כי אין מספר". כדי לרמז על ג' מטמוניות שטמן יוסף.

נפלתם בפח של קרח, שנתגאה באוצר שטמן יוסף וגילה אותו לפני שהיה ראוי להשתמש בו לקדושה.

קרח שהיה שר האוצר של פרעה גילה המטמון שהטמין יוסף בבית פרעה

עתה הבה נפתור את החידה שנתייגעו בה כל המפרשים, איך באמת הצליח קרח לגלות מטמון אחד שהטמין יוסף, [וכבר הרחיבו בזה ב"שפתי כהן" וב"מגלה עמוקות" בפרשתנו על פי דרכם בקודש, כי מפאת שרדף אחרי הכסף נכשל בו מן השמים]. ונראה לבאר הענין בזה בדרך הפשט על פי המבואר במדרש (במדב"ר יח-טו) שקרח היה שר האוצר הממונה על האוצרות של פרעה, והנה הוא מאמר המדרש שדרש מקרא שכתוב (איוב טו-כח):

"בְּתִים לֹא יֵשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ לְגִלִּים, זֶה הִיא קֶרַח שֶׁהִיא קֵתְלִיקוֹס [שר הממונה על האוצרות] לְבֵיתוֹ שֶׁל פֶּרַעַה, וְהָיוּ בִידוֹ מִפְתָּחוֹת הָאוֹצְרוֹת שְׁלוֹ. אָמַר לוֹ הַקַּב"ה מַה הִנָּה יֵשׁ לָךְ, אֵין אֶתָּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, שְׁנֵאמַר בְּתִים לֹא יֵשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ לְגִלִּים, וְלָמִי הֵן מַעֲוֹתֶיךָ, לֹא לֹא שֶׁהֵן גּוֹלִין, יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ מִמִּצְרַיִם, אֲבָל קֶרַח (שם כט) לֹא יַעֲשֶׂר וְלֹא יָקוּם חֵילוֹ, אֶף כְּשִׁימוֹת אֵינוֹ קֵם".

נקדים עוד מה שביאר המהרש"א (סנהדרין קי.) מנין למדו חכמינו ז"ל שיוסף טמן מטמוניות במצרים, ממקרא שכתוב בפרשת מקץ (בראשית מז-ד): "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה". מלשון "ביתה"

ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, נתקיים בו בקרח: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", שהוא קליפת הגאווה.

ומה נפלא לבאר בזה המסורת שהביא "בעל הטורים" בפרשתנו על הפסוק (ג-ז): "את מחתות החטאים האלה בנפשותם", ונמסר במסורה ב' פעמים מילת "החטאים", פעם אחת כאן במחלוקת קרח ופעם אחת במלחמת עמלק (שמואל א טו-יח): "לך והחרמתה את החטאים את עמלק ונלחמת בו עד כלותם אותם", ומבאר "בעל הטורים" הקשר ביניהם:

"החטאים, ב' במסורה, [א' כאן] החטאים האלה בנפשותם, [ב' במלחמת עמלק] החטאים את עמלק, לומר לך כמו שאלה חטאו בנפשותם, כן חטא עמלק בנפשו, שראה כל הניסים שנעשו לישראל ונזדווג להם, כדאיתא במדרש (תנחומא פרשת כי תצא אות ט) משל למי שראה אמבטי רותחת וקפץ בתוכה".

אמנם לפי האמור יש לבאר הקשר הפנימי בין קליפת עמלק לקרח ועדתו, על פי הידוע מספרים הקדושים כי קליפת עמלק היא גאווה, ונרמז בשמו עמלק בגימטריא ר"ם, ולפי המבואר הרי גם קרח שנתגאה בעושרו נפל בקליפה זו על ידי ריבוי הכסף, בבחינת: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך".

מעתה ירווח לנו להבין איך העיז קרח להאשים את משה רבינו במדת ההתנשאות, שהרי כבר לימדו אותנו חכמינו ז"ל כלל גדול בעניני מחלוקת (קידושין ע): "כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם, ואמר שמואל

השוואה בין קרח לקליפת עמלק: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך"

על פי האמור יפתח לנו פתח ליישב מה שתמהו המפרשים, איך הרהיב קרח עוז בנפשו להאשים את משה רבינו דוקא במדת ההתנשאות, כמו שכתוב (א-טו): "ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'", כאשר לאמיתו של דבר היה משה רבינו במהותו עניו מאד מכל אדם, כפי שמעיד עליו הכתוב (במדבר יב-ג): "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

אך לפי האמור יש לומר, כי כאשר נתבונן בכל מאמרי חז"ל שהזכרנו, נשכיל להבין כי שורש פורה ראש ולענה של חטא קרח היה, שמצא אחד מג' מטמוניות שהטמין יוסף במצרים, ונתגאה בממונו לקנות את לבם של ראשי סנהדראות, והנה על ידי זה נכשל במה שמזהיר אותנו הקב"ה אזהרה חמורה בפרשת עקב (דברים ח-יא):

"השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך... פן תאכל ושיבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך... המאכילך מן במדבר... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

נמצא לפי זה כי קרח שנתגאה בעושרו ונחלק על משה רבינו אדון כל הנביאים, שהקב"ה הבטיח לו בשעת מתן תורה (שמות יט-ט): "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור

כסף וזהב כדרך המוני עם, רק היתה כוונתו לשם שמים ללקט הניצוצות הקדושות ואהבתם וחמדתם, הנקרא בלשון כסף, (בראשית לא-ל) כי נכסוף נכספתה, ויבא אותם ביתה פרעה תחת ידו, וממילא אחר כך יקל לבני ישראל להוציא הניצוצות קדושות המכונסין ואסופים... ככתוב (שמות יב-לו) וינצלו את מצרים".

וכן כתב ה"חתם סופר" בכתב יד קדשו (שנת תקסב) לפרש הפסוק (בראשית מז-יד): "וילקט יוסף את כל הכסף [הנמצא בארץ מצרים] וגו' ויתום הכסף... מרמז כי הכסף הזה שלקטו יוסף קיבל תמימות ונתעלה על ידי יוסף, ובשגם שלקט עמו כל הניצוצות הקדושות המפוזרות כידוע, והביאום לאוצר פרעה, עד עת בוא דבר ה' להוציא צבאותי משם, ואז לקטום ישראל במצרים ובים".

מעתה אמינא מילתא חדתא, כי יוסף הצדיק גילה רק את הכסף שידע שהם כבר מוכנים להתעלות אל הקדושה, והנה ידע ברוח קדשו שעתיד הקב"ה לצוות למשה רבינו שיאמר לישראל שישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, כדי שיעלו עמהם את ניצוצי הקדושה שכבר הכין יוסף שיתעלו אל הקדושה, אבל ג' מטמוניות אלה עדיין לא היו ראויים להתעלות אל הקדושה, לכן טמן אותם בבית פרעה עד שיגיע הזמן הראוי שיתגלו.

**"ונפשי כעפר לכל תהיה"
הכח הנפלא של עפר לזכך הכל**

ונראה להוסיף תבלין לבאר בזה כוונתו העמוקה של יוסף הצדיק שטמן ג' אוצרות הללו, על פי מה ששנינו בגמרא (בבא מציעא

במומו פוסל". ומסופר בגמרא מאדם אחד שהתחצף לפני אחד מהחכמים, ונתברר שבנוסף על כך היה רגיל לקרוא לאנשים בתואר "עבד", והכריז עליו רב יהודה שהוא עצמו עבד, וכאשר תבע אותו אדם את רב יהודה לדין תורה, נתברר שאותו אדם אכן היה עבד.

על כן מכיון שקרח עצמו נתגאה בעושרו ונתקיים בו: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", שרדף אחר הכבוד לבקש לעצמו התפקיד הקדוש של הכהן הגדול, נתקיים בו: "כל הפוסל במומו פוסל", וברוב חוצפתו האשים את משה רבינו שהיה עניו מכל אדם שהתנהג במדת הגאווה: "ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

**יוסף הצדיק טמן את האוצרות באדמה
כדי לזככם מטומאתם בגאולה העתידה**

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שגזר משה רבינו עונש לקרח ועדתו: "ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה", על פי מה שנקדים לבאר הטעם שטמן יוסף ג' אוצרות במצרים, ולא גילה אותם לישראל כשהשביע אותם שיעלו עמהם את עצמותיו, שיקחו עמהם גם אוצרות אלו יחד עם הרכוש של מצרים.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתב המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע ב"עבודת ישראל" (פרשת מקץ ד"ה ויצבר יוסף) לפרש הפסוק הנ"ל: "ויצבור יוסף בר כחול הים", הנה הדברים בלשון קדשו:

"חלילה לזרע יעקב אבינו ע"ה ולצדיק יסוד עולם, שיהיה מגמתו לאסוף ולצבור

הקב"ה את האדם שלא יוכל לחיות בלי אכילה ושתייה, כי בתוך המאכלים והמשקים שהאדם אוכל ושותה טמונים ניצוצי קדושה השייכים לנפשו, ועל ידי שאוכל ושותה לשם שמים ומברך הברכות בכוונה, הרי הוא מתקן ומעלה את ניצוצי הקדושה הטמונים בהם, והנה הם דברות קדשו כפי שהביא בספר "בעל שם טוב" (פרשת יתרו אות כו):

"רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף. פירש בכאן סוד גדול ונורא, והוא למה ברא הקב"ה עניני מאכל ומשתה שאדם תאב להם לאכול ולשתות, והטעם, שהם ממש ניצוצי אדם הראשון שהם מתלבשים בדומם ובצומח ובחי ובמדבר, ויש להם חשק לדבק בקדושה... וכל אכילה ושתייה שאדם אוכל ושותה, הוא ממש חלק ניצוצות שלו שהוא צריך לתקן. וזהו שאמר הכתוב, 'רעבים גם צמאים' - כשאדם רעב וצמא להם, למה זה. וזהו שאמר, 'נפשם בהם תתעטף' - בסוד גלות בלבושים זרים... וכל הדברים שהם משמשים לאדם, הם ממש סוד הבנים שלו שהולכים בשביה והבן".

נקדים עוד מה שכתוב בבריאת האדם (בראשית ב-ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה". ופירש רש"י: "צבר עפרו מכל האדמה מארבע רוחות, שבכל מקום שימות שם תהא קולטתו לקבורה". והנה מפירוש רש"י מבואר הטעם שבראו הקב"ה מן העפר לצורך מיתתו, אולם לפי האמור יפתח לנו פתח לומר ביאור חדש על מה שבראו הקב"ה מן העפר, שנתכוון בזה שתהיה תועלת לאדם גם בחיים חיותו.

מב.): "אמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע". נמצא לפי זה כי יוסף טמן את שלשה המטמוניות באדמה. ויש לבאר הענין בזה על פי הקדמה יקרה מאירת עינים שלמדנו ממשנתו הטהורה של הרה"ק מראפשיץ זי"ע ב"זרע קודש" (פרשת האזינו ד"ה ותשמע הארץ), אשר דיבר בקדשו לפרש מה שאנו מתפללים בסיום תפלת שמונה עשרה (אלקי נצור): "ונפשי כעפר לכל תהיה", הנה הדברים בלשון קדשו:

"והנה אנו מתפללין ונפשי כעפר לכל תהיה... הפירוש הוא כך, דהנה אנו רואים בארץ ועפר, שמצמיח לנו כל מיני טובות שבעולם, ועוד הפלא ופלא מצינו בארץ, שכל מה שמוסיפים עליה זבל היא מצמחת יותר, אף שהזבל הוא דבר מאוס מאד, וכן כל מה שהזבל מטונף בטינופת יותר מצמיח עוד יותר.

והענין הוא, שהארץ מבררת אף קצת מהקצת טוב עדיין שבטינופת, ונוטלת מזה הטוב כח הצמיחה, עד שפועלת שמזה הטינופת בא גם כן איזה דבר שבקדושה שפועל כח הצמיחה, ואחר כך מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ וכל ברכות הנהנין, וזהו שאומרים ונפשי כעפר לכל תהיה, שמכל דבר אף מה שנראה לעין שאין בו טוב כלל כנ"ל, גם כן נפשי תוציא מזה ניצוצי קדושה והטוב שבו כעפר".

כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו להרחיב בדבריו הקדושים, על פי מה שגילה לנו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע פירוש הפסוק (תהלים קז-ה): "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף". כי בכוונה תחילה ברא

אך מאותה שעה שהתפתו אדם וחוה לשמוע בעצת הנחש הקדמוני, ומרדו בה' לאכול מעץ הדעת אשר הזהירם שלא לאכול ממנו, הכניס הנחש זוהמה בתוך גופם שגרמה לקלקל את קדושת הגוף, ולכן גזר עליהם הקב"ה מיתה שישובו לעפרם כמו שכתוב (בראשית ג-ט): **"כי עפר אתה ואל עפר תשוב"**, כדי שעל ידי הקבורה תתעכל זוהמת הגוף בעפר, כמבואר ב"טעמי המצוות" לרבינו האריז"ל (פרשת ויחי מצות קבורה): **"סוד קבורת מת... צריך שיכוונו הקוברים, שתתעכל כל אותה הזוהמה שנתערבה בנפשו בחטא אדם הראשון, שתתעכל בקרקע וישאר נקי"**.

ומקור הדבר בזוהר הקדוש במדרש הנעלם (פרשת וירא קטז): **"הקב"ה מעייל האי גופא תחות ארעא, עד דמתרקב כוליה ונפיק מניה כל זוהמא בישא, ואשתאר ההוא תרווד רקב ואתבני גופא מניה, ועד כען ההוא גופא לא שלים"**. פירושו: **"הקב"ה מכניס את הגוף תחת הארץ, עד שנרקב כולו ויוצאת ממנו כל זוהמה רעה, ונשאר אותו כף מלא רקב ונבנה הגוף ממנה, ועד עתה לא היה הגוף שלם"**.

הנה כי כן כאשר נתבונן בזה נראה נפלאות דרכי ה', שהעניק לעפר כח מיוחד להוציא מן האדמה את כל חלקי הטוב כדי להצמיח מזון לבני אדם, ואחר כך בא האדם שנברא מעפר האדמה, ומשלים את עבודת הקודש של העפר, לברר ניצוצי הקדושה על ידי שמברך ואוכל לשם שמים, ובזכות זה בבוא הזמן אחרי אריכות ימים ושנים טובות כשמסתלק האדם מן העולם, מברר העפר את החלק הטוב מגוף האדם, ומעכל את כל החלק הרע והזוהמא שהכניס בו

והביאור בזה, כי מאחר שהקב"ה ברא את העפר עם כוח מיוחד לברר ניצוצי קדושה אפילו מן הזבל, כדי שיצמיח צמחים הראויים לאכילה לצרכי בני אדם, נמצא שהעפר התחיל בעבודת הקודש להוציא צמחים מן האדמה, ועל האדם מוטלת החובה להשלים את עבודת הקודש, לברר את ניצוצי הקדושה שבהם על ידי שיברך עליהם ויאכל אותם לשם שמים.

הנה כי כן נשכיל להבין מזה הטעם שברא הקב"ה את האדם עפר מכל ארבע רוחות העולם, כדי שיהיה לו הכח להשלים את העבודה שהתחיל העפר - להצמיח לו מזון, אולם הרי לכל אדם יש יצר הרע שלא להשלים את מלאכת הקודש לאכול ולשתות בלתי לה' לבדו, לכן אנו מתפללים לה' שלש פעמים ביום: **"ונפשי כעפר לכל תהיה"** - שנוכח להיות כמו העפר שממנו ברא הקב"ה את גופנו, לברר מכל דבר שיש בעולם הזה ניצוצי קדושה.

העפר מזכך מגוף האדם את זוהמת הנחש

ויש להוסיף בזה רעיון נכבד, על פי הידוע שגזירת המיתה לא ירדה לעולם רק אחרי שחטא אדם הראשון בעץ הדעת, כמו שכתוב (בראשית ב-ז): **"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות"**. נמצא לפי זה כי אם לא היה חוטא היה עפר גופו נשאר בקדושתו, והיה ממשיך בלי הרף את עבודת הקודש לברר ניצוצי הקדושה, עד שהיה מתקן את כל העולם בתכלית התיקון.

ואוצר שני נגלה לקרח, ולא היה ראוי להיות שולו רק עושר שמור לבעליו לרעתו... זהו שכתוב (משלי יא-כח) **בוטח בעֲשָׂרוֹ הוּא יִפֹּל, שנפל העושר ההוא לנוקבא דתהומא רבא, ולמי מוכן העושר ההוא (שם) וְנִקְלָה צְדִיקִים יִפְרָחוּ, שלעתיד לבא כשצדיק כתמר יפרח ויבא צמח צדק, אז אותו עושר יבוא לעולם, ומקודם היה העושר מסיטרא דרע, יתוקן ויבוא לקדושה".**

מעטה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין כוונתו העמוקה של משה רבינו, שגזר אומר להעניש את קרח ועדתו באומרו: "ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי, אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה, וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'".

לפי האמור הביאור בזה, כי אם ימותו כדרך כל האדם ויבואו לקבורה אחרי מיתתם, הרי יזדכך הגוף שלהם מזוהמת הנחש כדרך כל הארץ, לפני שבאמת יהיו ראויים להתכפר על החילול השם הגדול שגרמו במחלוקתם. זאת ועוד שהרכוש שגנב קרח מהמטמון של יוסף שגילה לפני הזמן, לא יזדכך בארץ כדי שימסרו בגאולה העתידה לכל ישראל.

לכן נתחכם משה רבינו לגזור בגזירת צדיק: "ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה", והתכוון בכך שלא יזדככו גופם מיד כדרך כל הארץ, אלא יקבלו

הנחש, כדי שישאר הגוף נקי ומזוכך לקראת תחיית המתים.

מעטה נראה כי מטעם זה טמן יוסף הצדיק שלשה מטמוניות אלה באדמה, כי הרגיש ברוח קדשו שעדיין לא הגיע הזמן לבררם, כי צריך לנקות מהם תחילה את הזוהמה של טומאת מצרים, לכן טמן אותם באדמה שיש בה כח מיוחדת לנקות את זוהמת הטומאה, וכשיגיע הזמן שיהיו נקיים מכל זוהמה, כבר יסבב הקב"ה מסבב כל הסיבות שיתגלו למי שראויים להתגלות.

לכן באמת נסתבב מן השמים שבימי אנטונינוס מלך רומי כבר היה מטמון אחד נקי מטומאת מצרים, ונתגלה אותו מטמון לאנטונינוס שהשתמש עם הרכוש כדי להעשיר את רבינו הקדוש, והחלק הקשה ביותר שעדיין שורה עליו נ' שערי טומאה לא יהיה נקי מכל הזוהמה רק לעתיד לבוא. והנה בא קרח שהיה שר האוצר של פרעה, וגילה את המטמון שעדיין לא היה מזוכך מטומאת מצרים, ולכן כל העשירות שלו היתה בבחינת: "עושר שמור לבעליו לרעתו".

משה רבינו החזיר את קרח ואת רכושו לאדמה כדי שיזדככו שם

הנה מה טוב ומה נעים להביא סימוכין לכך מדברות קדשו של המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" בפרשתנו שמבאר ענין זה בלשון קדשו:

"ענין עשרו של קרח בא לו... מג' מטמוניות שהטמין יוסף, האחד נגלה לאנטונינוס שעשה טובה עם כלל ישראל להעמיד תורה שבעל פה על תילה בימי רבי,

שהרי הוא וסייעתו במדור גיהנם, משעה ראשונה שירדו שם התחילו להצדיק עליהם דין שמים, וכך הם אומרים משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים, ואין בעולם קלקול גדול כל כך שווידוי זה לא יספיק לתקנו".

היוצא לנו מכל זה, הלקח הנשגב שאנו חייבים ללמוד מהמחלוקת הקשה של קרח ועדתו כנגד משה רבינו, שלא לרדוף אחרי הכסף שטמון בו סכנה גדולה, שלא להיות ח"ו בבחינת: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", אלא נזכור לקיים מה שהקב"ה מצוה אותנו: "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ובזכות זה נזכה לגאולה העתידה, שאז יגלה לנו הקב"ה כל האוצרות הגשמיים והרוחניים הגנוזים, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לא-ט): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", במהרה בימינו אמן.

את העונש בשאול תחתית באש הגיהנם בעודם בחיים, כמבואר בגמרא (בבא בתרא עד.) שכל שלשים יום מהפך אותם הגיהנם כבשר בקלחת, והם צועקים: "משה אמת ותורתו אמת", עד אשר יקבלו את כל עונשם בגיהנם, ובסופו של דבר יזדככו יחד עם כל רכושם, שמקורם במטמון שטמן יוסף באדמה, להכינם לישראל לעתיד לבוא.

וזהו שכתב הרמ"ע מפאנו ב"עשרה מאמרות" (מאמר אם כל חי חלק ג סימן לד), כי בזכות הווידוי שמתוודים קרח ועדתו בבטן האדמה יזכו לתיקון באחרית הימים, והנה לשון קדשו:

"והאר"י זצ"ל (לקוטי תורה תהלים צב) דרש על קרח פסוק (תהלים צב-יג) צדיק כתמר יפר'ח, שכן שמו רשום בסופי תיבות אלה, ללמד שבסוף תיקון עולם גם הוא יתקן. ויפה אמר,

